

Dođru bilgi doğru kaynaktan alınır...

Yazıcızâde Ali

TEVÂRÎH-İ ÂL-İ SELÇUK

[Oğuznâme-Selçuklu Târîhi]

(Giriş – Metin – Dizin)

Neşre Hazırlayan

Yrd. Doç. Dr. Abdullah BAKIR

ÇAMLICA

İstanbul 2017

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VII
KAYNAKLAR.....	IX
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	XVI
METNİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN USUL.....	XVII
KISALTMALAR	XIX
Metin İçerisinde Geçen Farklı Harekelemeler Yazımlar ve Bunların Yerine Kullanılan İfadeler Tablosu	XX

GİRİŞ

1. MÜELLİF.....	XXVII
A. HAYATI.....	XXVII
2. ESER	XXXI
A. TEVÂRİH-İ ÂL-İ SELÇUK.....	XXXI
a) İbn Bîbî.....	XXXI
b) El-Evâmirü'l-‘Alâ’iyye fi'l-umûri'l-‘Alâ’iyye	XXXIII
c) Tevârih-i Âl-i Selçuk.....	XXXV
d) Tevârih-i Âl-i Selçuk’un İlmi Açıdan Önemi ve el-Evâmi- rû'l-‘Alâ’iyye fi'l-umûri'l-‘Alâ’iyye ile Arasında Bulunan Farklar.....	XXXIX
FARKLI KAYNAKLARA GÖRE OĞUZ BOYLARININ TAMGALARI	XLVIII
B. TEVÂRİH-İ ÂL-İ SELÇUK’UN NÜSHALARI.....	LIX
1. Topkapı Nüshası (R. 1390).....	LIX
2. Topkapı Nüshası (R. 1391).....	LX
3. Topkapı Nüshası (R. 1392).....	LXII
4. Topkapı Nüshası (R. 1393).....	LXII
5. Paris Nüshası (Supp. Turc. 737).....	LXIII
6. Berlin Nüshası (Ms. Or. Quart. 1823)	LXIV

7. Ankara Nüshası (Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi İsmail Saib Bölümü, nr. 1727).....	LXVI
8. İstanbul Üniversitesi Nüshası (Nadir Eserler Kütüphanesi, nr. T. 9291).....	LXVI
9. Houtsma Neşri.....	LXVI
10. Ali Emirî Nüshası (Millet Genel Kütüphanesi Ali Emirî, Tarih, nr. 332).....	LXVII

C. TEVÂRİH-İ ÂL-İ SELÇUK

ÜZERİNE YAPILMIŞ OLAN ÇALIŞMALAR	LXIX
METNİN FİHRİSTİ	LXXVII
METİN	1
TRANSKRİPSİYONU YAPILAN ANA NÜSHA İLE EDİSYON KRİTİKE ESAS ALINAN NÜSHALARIN SAYFA KARŞILIKLARI	759
DİZİN	769
EKLER	803

ÖNSÖZ

Ortaçağ Türk Tarihi ile ilgili ana kaynak niteliği taşıyan eser sayısı oldukça sınırlıdır. İbn Bîbî'nin *el-Evâmirü'l-'Alâ'iyye fi'l-umûri'l-'Alâ'iyye*, Anonim *Selçuk-nâme* ve çalışmamızın konusunu teşkil eden Yazıcızâde 'Alî'nin *Tevârih-i Âl-i Selçuk* (*Oğuz-nâme*, *Selçuk-nâme*, *Târih-i Âl-i Selçuk*) adlı eserleri de bu cümledendir. Yazıcızâde 'Alî tarafından Râvendî'nin *Râhatü's-sudûr ve âyetü's-surûr*'u, İbn Bîbî'nin *el-Evâmirü'l-'Alâ'iyye fi'l-umûri'l-'Alâ'iyye*'si gibi Farsça eserlerin Türkçe'ye çevirisi olarak hazırlanmaya başlanan bu kaynak eser; müellifin yaptığı eklemeler ve çıkartmalarla tamamen farklı bir kitap halini almıştır. Selçuklu tarihi niteliğinde bulunan diğer eserlerden farklı olarak *Tevârih-i Âl-i Selçuk*, içerdiği konular itibariyle Türklerin tarih sahnesine çıkışından Osmanlılara kadar olan dönemi kapsayan bir Genel Türk Tarihi niteliği taşımaktadır. Eser yardımıyla Türklerin tarih sahnesine çıkışları, Oğuz boyları, tamgaları, gelenekleri ile Selçukluların şeceresi, Türkiye Selçukluları, Gazan Han dönemi ve Osmanlıların Anadolu'ya gelişleriyle Kayı boyu hakkında detaylı bilgilere ulaşılabılır.

İçerdiği dönemin siyasi, sosyal ve kültürel tarihini günümüze yansıtan bu yazma sayesinde Osmanlı Sultanı II. Murad (1421-1444, 1446-1451) dönemi kültür hayatı ve dil yapısı hakkında da önemli bilgilere ulaşılabılır. Bu güne kadar tamamı üzerinde detaylı bir çalışma yapılmamış olan *Tevârih-i Âl-i Selçuk* yazıldığı dönemdeki Türklük şuurunun bir yansıması olarak karşımızda durmaktadır. Bu kaynağın, ele aldığı dönemlerle ilgili olarak Türk tarih araştırmalarına bir katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

Bu çalışmada *Tevârih-i Âl-i Selçuk*'un Türk ve dünya kütüphanelerinde bulunan nüshalarından tespit edilebilen sekiz farklı nüshası incelenmiştir. Bunlardan Topkapı Sarayı Kütüphanesi nr. 1391'de kayıtlı olan nüsha ana nüsha olarak tespit edilip transkripsiyonu yapılmıştır. Orijinal metin harekeli olarak yazıldığı için, transkripsiyon esnasında dönemin yazım şeklinin de bir nebze ortaya konulması amacıyla harekeli metne sadık kalınmaya çalışılmıştır. Edisyon kritik çalışmasına esas olarak alınan Paris, Berlin ve Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi nr. 1390'da kayıtlı nüshalar ile transkripsiyonu yapılan ana nüshanın bir karşılaştırması yapılarak farklılıklar ortaya konulmuştur. Eserin, ilk baskının yayını esnasında teknik nedenlerden dolayı eksik

çıkan indeks bölümü, tekrar incelenerek bu baskıya eksiksiz olarak konulmuştur. Gözden geçirilmiş II. baskıya, I. baskının yayın tarihinden sonra eserle ilgili yapılmış olan çalışmalar da eklenmiştir.

Çalışmamızın hazırlığı esnasında eserin dünya kütüphanelerindeki nüshalarının yerlerinin tespiti ve temin edilmesi hususunda bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Bunlardan Berlin nüshasının ortaya çıkarılmasında, o sırada Almanya'da görevli olarak bulunan Sayın Prof. Dr. Osman Gazi Özgüdenli'nin büyük yardımları olmuştur. Hocamız bu eserin yerini tespit ederek, mikrofilmimizi bize ulaştırmıştır. Bu yardımlarından dolayı kendisine teşekkür ediyorum. Paris nüshası ve eserin muhtasarı ise Fransa'nın Strasbourg Konsolosluğu'nda görevli Muzaffer İmre Bey aracılığıyla temin edilmiştir. Kendisine yardımlarından dolayı teşekkürü borç biliyorum. *Tevārīh-i Āl-i Selçuk*'un Türkiye'de bulunan nüshalarına ulaşmak fazla zor olmamıştır. Ancak İstanbul Üniversitesi nüshasına, üniversitenin Nadir Eserler Bölümü'nün tamirat nedeniyle kapalı olmasından dolayı biraz geç ulaşılmıştır.

Doktora öğrenimim süresince hocalığımı yapan, çalışmamız sırasında yardımlarını esirgemeyen Danışman hocam Prof. Dr. Hüseyin Salman'a, bana en büyük yardım ve desteği sağlayan, büyük fedakârlık yaparak sürekli olarak rehberlik eden hocam Prof. Dr. Osman Gazi Özgüdenli'ye ve yazım ve dil yönüyle benden yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Gülşen Seyhan Alışık'a, büyük bir sabır ve itina ile metnin kontrolünü yapan Selman Soydemir'e, II. baskının hazırlanması esnasından metnin tashih ve değerlendirmelerinde fikir ve yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Zeki Kaymaz hoca-ma, minnet duygularıyla teşekkürlerimi sunmayı kendime bir borç biliyorum. Ayrıca çalışmamızın yazım ve kontrolü esnasında yardım ve desteklerini eksik etmeyen Doç. Dr. Faysal Okan Atasoy'a, II. baskının hazırlanması esnasında indeks kontrolü aşamasında bana yardım eden Fatih Demir, Arslan Durdur, Sevgi Kübra Akdemirel, Hülya Arıkan'a ve baskıyı gerçekleştiren Çamlıca Basım Yayın çalışanlarına da teşekkürlerimi sunuyorum.

Abdullah BAKIR
Mayıs 2017

KAYNAKLAR

AGACANOV, Sergey Grigoreviç, *Oğuzlar*, çev. Ekber N. Necef-Ahmet Annaberdiyev, İstanbul, Selenge Yayınları, 2003.

AYDIN, Ahmet, “Osmanlılarda Tarih Yazıcılığı”, *Türkler*, Ankara, Semih Ofset, 2002, s.417-425.

AZAMAT, Nihat, *II. Murad Devri Kültür Hayatı*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Ana Bilimdalı, Doktora Tezi, İstanbul, 1996.

BABINGER, Franz, “Yazijioghlu Mehmed”, *Enzyklopedia des Islam*, IV, s. 197-27.

BABINGER, Franz, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Coşkun Üçok, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı, 2000.

BANARLI, Nihad Sâmi, “Yazıcı-oğlu Ali ve Selçüknâme (Oğuznâme)”, *Resimli Türk Edebiyat Tarihi*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1971, s. 499-500.

BAŞAR Fehameddin, “İlk Osmanlı Tarihçileri”, *Türkler*, Ankara, Semih Ofset, 2002, s. 409-416.

BAYRAK, M. Orhan, *Osmanlı Tarihi Yazarları*, İstanbul, Osmanlı Yayınevi, 1982.

BLOCHET, E., *Catalogue des Manuscrits Turcs*, Paris, Bibliothèque Nationale, 1933.

BURSALI MEHMED TAHİR, *Osmanlı Müellifleri*, I, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1342.

BADILLI, Abdülkadir - HEKİMOĞLU İSMAİL - YEGİN, Abdullah - ÇALIM, İlhan, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügât*, İstanbul, Türdav A.Ş., 1985.

CAFEROĞLU, Ahmet, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul, Enderun, 1993.

CLAUSON, G, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteen Century Turkish*, Oxford University Pres, 1972.

ÇELEBİOĞLU, Âmil-Eraslan Kemal, “Yazıcı-oğlu”, *İA*, XIII, 1988, s. 363-368.